

Programové prohlášení vlády

17. 11. 1938

Slavná sněmovno!

Před dvaceti lety budovali jsme Československo s pevným úmyslem, vytvořiti stát občanské spravedlnosti a kulturní svobody. Od prvopočátku jsme se snažili v tomto duchu a na zásadách naprosté snášenlivosti zajistiti uvnitř naší státní pospolitosti pokojné soužití národností.

Ukázalo se však, že naše touha, dospěti touto cestou k národnostnímu usmíření, byla neuskutečnitelná, neboť svět ovládla dnes myšlenka národní jednotnosti států. Myšlenka té přinášíme nyní nesmírné oběti na živém těle svého státu. Doufáme pevně, že oběti ty přinesou mír a pokoj našemu těžce zkoušenému lidu.

V nových hranicích státu jsme upřímně odhodláni žít v míru, který jsme tak těžce vykoupili, se všemi státy. Platí to především o největším našem sousedu, o říši Německé a o všech ostatních. Chceme jíti vpřed s hledím otevřeným a získati ke všem dosavadním přátelům co největší počet přátel nových. Ve věrné a vděčné paměti zachováme všechny projevy sympatie, jež nám byly projeveny, zejména přátelskou účast rumunskou a jugoslávskou. Budeme pracovati k tomu, aby otázky národnostní už nebyly předmětem rozbrojů a svárů a aby ve střední Evropě zavládl duch upřímné spolupráce. Důvěřujeme, že i ostatní státy budou o to usilovati a že se našim za hranicemi dostane všech práv lidských, občanských i národních, tak jako my je chceme poskytovat zdejším národním menšinám. V této víře žádáme své krajany, aby byli loyálními občany své nové vlasti nezapomínajíce svého původu a svého jazyka.

Vláda, jejímž jménem mluvím, nastoupila dne 4. října, aby provedla úkoly, které vplynuly z mnichovských velmocenských podmínek, přijatých vládou předchozí. Úkoly, před nimiž jsme stáli, neměly svou povahou příkladu v dějinách a svou závažností a rozsáhlostí byly těžkou zkouškou ducha i nervů všech příslušníků našich národů.

Všechna naše rozhodnutí a opatření, zejména pokud šlo o bolestné ústupky územní, stala se vždy po podrobných společných poradách a s jednomyslným souhlasem představitelů koaličních stran, jakož i se souhlasem povolaných zástupců Slováků a Podkarpatských Rusů.

Vláda mohla se zatím věnovati jen tíživým úkolům, jež nesnesly odkladu; bylo jich nad lidské síly. Bylo nezbytno provésti v nejkratší době jednání se sousedními státy o otázkách územních a starati se o včasnou a spořádanou evakuaci. Současně bylo nutno započít a prováděti demobilizaci. Musili jsme pečovat o to, aby nenastaly poruchy ve výrobě, v zaměstnání a v zásobování, aby přerušená dopravní spojení byla co nejrychleji obnovena, aby byla udržena stabilita měny, aby nebyla otřesena důvěra v právní řád a aby se širokých vrstev nezmocnila bezradnost a beznaděje.

Vláda prováděla tyto práce opírajíc se o zmocnění daná jí branným zákonem a o opatření Stálého výboru Národního shromáždění. Pracovala bez hluku a bez zevní okázalosti. Jestliže se nám podařilo během několika týdnů po nesmírném otřesu celého státu provésti tyto trpké a těžké úkoly bez rozvratu a bez narušení klidu a pořádku, vděčíme to jen mužnosti, pevnosti a

rozumné rovnováže našeho lidu, který při krutých ranách osudu, jež na nás dolehly, projevil příkladnou ukázněnost, která je nejcennějším příslibem pro budoucnost naší země.

Jestliže jsme zdolali bolestnou úlohu zlikvidovati těžké příkazy nedávné minulosti, musím vzpomenouti podpory, které vládě poskytly všechny naše národy, Slováci a Podkarpatsí Rusové, stejně jako Češi. Děkuji zvláště členům Stálého výboru za jejich účinné přispění, které nám poskytli v těžkých chvílích našeho státu. Z hloubi duše děkuji naší armádě, že v nejtěžších dobách s obdivuhodnou kázní plnila všechny rozkazy a to i rozkazy pro ni nejbolestnější. Stejný dík patří našemu obětavému četnictvu, policii a finanční stráži, jejichž oddíly plnily vzorně své povinnosti na místech nejexponovanějších.

Nastávají nám starosti další, stejně těžké a snad ještě těžší než dosud. Nejsou ještě skončena všechna jednání se sousedními státy a je třeba dohodnouti se s nimi o nesčetných jednotlivostech rozluky tak, aby byl sjednán právní pořádek a aby byly zachovány zájmy veřejné i soukromé. Musíme se postarati o umístění a práci tisícům a tisícům našich bratrů, kteří ztratili střechu nad hlavou. Musíme prozíravě vyřešit otázku emigrantů. Je třeba přikročiti ihned k velkým veřejným pracím a dáti podněty k obnovení stavebního ruchu a průmyslového i zemědělského podnikání tak, aby bylo zajištěno zaměstnání všech vrstev národa. K zdolání všech těchto úkolů potřebuje každá vláda pevné opory, kterou jí může poskytnouti zase jen důvěra, rozvaha a práce všeho lidu.

Vláda uvědomovala si od počátku, že byla povolána k moci v poměrech, jichž ústava nepředvíдалa. Zmenšením státního území změnilo se i složení obou sněmoven. Odstoupením presidenta republiky přešla ústavní práva presidenta a jeho povinnosti na vládu dříve, než se dalo určití nové složení Národního shromáždění, takže nebylo možno dodržeti ani lhůtu pro zahájení podzimního zasedání obou sněmoven, ani lhůtu pro volbu nového presidenta. Věcně se však vláda v ničem od pravidel ústavy a právního řádu neuchýlila.

Mocné lidové hnutí na Slovensku a na Podkarpatské Rusi volalo po autonomní úpravě veřejných věcí. Vláda umožnila dohodou zástupcům národa českého, slovenského a podkarpatského. aby rozšířením ministerské rady o členy, kteří pak utvořili vlády krajinské, byl vytvořen přechod k řádné ústavní změně. Bylo pak nutno rozřešiti otázku, jakým způsobem by bylo možno nejbezpečněji dosáhnouti nového zákonného řádu. Zástupci parlamentní shodli se na iniciativním návrhu ústavních zákonů, jež budou nyní předmětem porad Národního shromáždění a které mají býti až do uzákonění nové celkové ústavy směrodatné, pro autonomní vládní moc krajinské vlády slovenské a podkarpatoruské.

Na druhém místě pořadu vašich porad je návrh zmocňovacího zákona, který vláda předkládá Národnímu shromáždění s žádostí o urychlené projednání. Zmocnění to je nezbytné z několika vážných důvodů. Rychlý spád událostí vyžaduje, aby ústřední vláda, a tím i obě vlády krajinské, slovenská a podkarpatská, byly vybaveny dostatečnou pravomocí k rychlému rozhodování o všech potřebách státu. Zvláštní zmocnění je nezbytné jak z důvodů stability, tak i proto, aby budoucí vláda mohla rychle a závazně jednati s cizími státy a aby ujednání ta mohla uváděti bezodkladně v život, a konečně proto, aby mohla učiniti i všechna opatření k přebudování státu, jichž by poměry nezbytně vyžadovaly.

K dovršení nové organisace státu zbývá pak vládě ústavní úkol volby presidenta republiky. Svólám proto v příštím týdnu Národní shromáždění k tomu, aby volbu tu provedlo.

Vedeni těmito zásadami, chceme zdůrazniti svým postupem právní souvislost našeho státního bytí a položití základy nové budoucnosti státu Čechů, Slováků a Podkarpatorusů.

Žádám členy Národního shromáždění, aby nepředpojatě a věcně přistoupili k své práci a aby tak položili základy k obnově našeho národního a státního života.

Vláda plníc své těžké povinnosti učinila vše, co bylo za daných okolností v jejích silách. Žádám vás, slavná sněmovno, i všechny naše spoluobčany, abychom si všichni, semknuti v pevnou jednotu, uvědomili osudovost doby, kterou prožíváme, a vytrvali v rozvážné a důstojné ukázněnosti, bez rozkolnictví a bez rozervanosti, v oddané důvěře v ty, jimž bude svěřeno řízení našeho státu v dobách příštích, doufejme, šťastnějších.

Přednesl předseda vlády arm. gen. Jan Syrový